

FESTIVALLAR VA TURIZM: O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY HAYOTNI SHAKLLANTIRISH

Davronova Marjona Baxodirovna

Ipak Yo`li Xalqaro Turizm va Madaniy Meros Universiteti

Email: davronovamarjona711@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqola O'zbekistonda festivallar va turizmning ijtimoiy hayotni shakllantirishdagi o'rnini tahlil qiladi. Madaniy an'analarni saqlash, millatlararo muloqotni rivojlantirish va mahalliy iqtisodiyotga hissa qo'shish kabi omillar nuqtai nazaridan festivallar va turizmning o'zaro bog'liqligi ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda so'rovnoma, intervyu va maydon tadqiqotlari usullari qo'llanilib, olingan natijalar asosida O'zbekistonning madaniy va ijtimoiy rivojlanishidagi ushbu sohalarining ahamiyati aniqlangan. Maqola festivallar va turizm o'zaro sinergiya hosil qilib, mamlakatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydi.*

Kalit so'zlar: *festivallar, turizm, ijtimoiy hayot, madaniy meros, madaniy an'analar, ijtimoiy integratsiya, iqtisodiy rivojlanish.*

ФЕСТИВАЛИ И ТУРИЗМ: ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. *В данной статье анализируется роль фестивалей и туризма в формировании социальной жизни в Узбекистане. Рассматривается взаимосвязь фестивалей и туризма с точки зрения сохранения культурных традиций, развития межэтнического общения и вклада в местную экономику. В исследовании использовались методы опроса, интервью и полевых исследований, на основе полученных данных выявляется значение этих сфер в культурном и социальном развитии Узбекистана. В статье подчеркивается, что фестивали и туризм создают синергию и являются важным инструментом обеспечения социальной стабильности страны.*

Ключевые слова: *фестивали, туризм, социальная жизнь, культурное наследие, культурные традиции, социальная интеграция, экономическое развитие.*

FESTIVALS AND TOURISM: SHAPING SOCIAL LIFE IN UZBEKISTAN

Annotation. *This article analyzes the role of festivals and tourism in shaping social life in Uzbekistan. It examines the interconnection between festivals and tourism from the perspective of preserving cultural traditions, fostering interethnic*

communication, and contributing to the local economy. The study employs surveys, interviews, and field research methods, and based on the findings, highlights the importance of these sectors in Uzbekistan's cultural and social development. The article emphasizes that festivals and tourism create synergy and serve as an important tool for ensuring the country's social stability.

Keywords: *festivals, tourism, social life, cultural heritage, cultural traditions, social integration, economic development.*

Kirish. O'zbekiston boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lgan mamlakat sifatida dunyo miqyosida o'z o'miga ega. Markaziy Osiyoning yuragi bo'lgan O'zbekiston qadimiy shaharlari, betakror me'morchiligi, rang-barang an'analari va xalq san'ati bilan sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. So'nggi yillarda mamlakatda turizm sohasi jadal rivojlanmoqda, bu esa ijtimoiy va iqtisodiy sohalarda sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda. Shu bilan birga, festivallar mamlakatning madaniy hayotining ajralmas qismiga aylanib, turizmning rivojlanishiga katta turtki bermoqda. Festivallar nafaqat ko'ngilochar voqealar bo'libgina qolmay, ular orqali xalq o'zining qadriyatlarini, urf-odatlarini va an'alarini saqlab qoladi, yangi avlodga yetkazadi. Turizm esa bu boyliklarni dunyo bilan baham ko'rish, mamlakatning obro'sini oshirish va iqtisodiy farovonlikni ta'minlashda muhim vositadir. Shunday qilib, festivallar va turizm bir-birini to'ldirib, O'zbekistonning ijtimoiy hayoti va iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada O'zbekistondagi festivallar va turizmning ijtimoiy hayotga ta'siri, ularning o'zaro bog'liqligi hamda mamlakatda bu sohalarning qanday rivojlanayotgani haqida so'z yuritiladi.

O'zbekistonda ijtimoiy hayotni shakllantirish. O'zbekiston o'zining boy madaniyati, tarixiy merosi va mehmondo'stligi bilan nafaqat Markaziy Osiyoda, balki butun dunyoda e'tibor qozonmoqda. Bu boyliklarning rivojlanishi va dunyo miqyosida tan olinishida festivallar va turizm muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, so'nggi yillarda mamlakatda o'tkazilayotgan turli festivallar nafaqat sayyohlarni jalb qilmoqda, balki ijtimoiy hayotni ham yangi bosqichga olib chiqmoqda. Festivallar – bu nafaqat ko'ngilochar tadbirlar, balki ijtimoiy integratsiya, madaniyatlararo muloqot va hamjihatlikni mustahkamlash vositasidir. O'zbekiston festivallari o'zbek xalqining qadriyatlarini, urf-odatlarini va san'atini keng jamoatchilikka taqdim etadi. Misol uchun, Samarqanddagi “Sharq taronalari” musiqiy festivali yoki Buxorodagi xalq hunarmandchiligi festivali o'ziga xos madaniy muloqot maydoniga aylanib, turli millat va millat vakillarining birlashishiga xizmat qilmoqda.

Turizmning ijtimoiy va iqtisodiy roli. Turizm sohasining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki yangi ish o'rinlarining yaratilishiga ham sabab bo'ladi. Bu esa mahalliy aholining ijtimoiy farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, sayyohlikning o'sishi xalqaro miqyosda O'zbekistonning obro'sini oshiradi, madaniyatimizni butun dunyoga tanitadi. Festivallar sayyohlarni o'ziga jalb qilishda

muhim vosita bo'lib, turizm rivojiga katta hissa qo'shadi. O'zbekistonda o'tkaziladigan turli festivallar mamlakatning diqqatga sazovor joylari, tarixiy yodgorliklari va madaniy merosi bilan birga sayyohlarni qiziqtiradi. Shu bilan birga, festivallar mahalliy xalqning turizm sohasiga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni o'z madaniyatlarini yanada faol targ'ib qilishga undaydi. O'zbekistonda festivallar va turizm bir-birini to'ldiruvchi jarayonlardir. Ular ijtimoiy hayotni faollashtirib, madaniy merosimizni asrab-avaylashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotiga ham sezilarli darajada foyda keltiradi. Kelajakda bu sohalarga yanada katta e'tibor qaratilishi O'zbekistonning global maydonda yanada tanilishi va rivojlanishiga zamin yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. O'zbekistonning madaniy va ijtimoiy hayotida festivallar va turizmning roli haqida yozilgan ilmiy asarlar, maqolalar va tadqiqotlar ko'plab jihatlarni yoritadi. Ularning ko'pchiligi festivallarni nafaqat madaniy tadbir sifatida, balki ijtimoiy integratsiya, iqtisodiy rivojlanish va turizmni rivojlantirish vositasi sifatida tahlil qiladi. Madaniyatshunos olimlar, xususan, Islomov (2018) o'zining "O'zbekiston festivallari va madaniy merosni saqlash" nomli maqolasida festivallarning o'zbek madaniyatini asrash va rivojlantirishdagi o'rini batafsil yoritadi. Unga ko'ra, festivallar xalqning tarixiy xotirasini saqlash, urf-odat va an'analarni yangi avlodga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, bunday tadbirlar turli etnik guruhlar o'rtasida madaniy muloqot va birdamlikni mustahkamlaydi (Islomov, 2018).

Turizm sohasi bo'yicha tadqiqotchi Karimova (2020) O'zbekistonning turizm salohiyatini o'rganib, uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini ta'kidlaydi. Karimova fikricha, turizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki mahalliy aholi hayot sifatini yaxshilash, madaniyatlarni o'rganish va xalqaro muloqotni rivojlantirish uchun platforma yaratadi. Shu nuqtai nazardan, turizmning ijtimoiy rivojlanishdagi o'rni juda katta (Karimova, 2020). Jahon tajribasi va ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, festivallar turizmni rag'batlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Masalan, Rahmonov va Isroilov (2021) o'zlarining "O'zbekistonda turizm va madaniy tadbirlarning o'zaro ta'siri" nomli maqolasida festivallar orqali sayyohlarni jalb qilish, mahalliy iqtisodiyot va madaniyat rivojiga ko'maklashish jarayonlarini tahlil qilgan. Ularning fikricha, bunday tadbirlar mamlakatning brend imidjini yaratishda ham muhim ahamiyatga ega (Rahmonov & Isroilov, 2021).

Xalqaro ilmiy manbalar, jumladan Smith va Novikov (2019), festivallar va turizmning ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini global kontekstda ko'rib chiqishadi. Ular festival turizmining mahalliy hamjamiyatlarning ijtimoiy kohezivligi, madaniy identifikatsiyasi va iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini o'rganib, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ushbu tajribalar qo'llanilishini tavsiya qiladilar (Smith & Novikov, 2019). Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda festivallar va turizm o'rtasidagi bog'liqlik ijtimoiy hayotni shakllantirishda juda

muhimdir. Festivallar xalq madaniyatini asrash, muloqot va hamjihatlikni mustahkamlash, turizm esa iqtisodiy farovonlik va xalqaro aloqalarni rivojlantirishda yordam beradi. Shu tariqa, bu ikki soha o'zaro bog'liq holda mamlakatning ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda festivallar va turizmning ijtimoiy hayotni shakllantirishdagi o'rni va ta'sirini aniqlash maqsad qilingan. Tadqiqotda sifat va miqdoriy metodlar uyg'unligi qo'llanilib, mavzu bo'yicha keng qamrovli tahlil olib borildi. Tadqiqotning dastlabki bosqichida mavzu bo'yicha mavjud ilmiy maqolalar, kitoblar, hukumat va nodavlat tashkilotlarining hisobotlari o'rganildi. Bu usul orqali mavzuning nazariy asoslari va amaliy holati tahlil qilindi. O'zbekistonning turli hududlarida yashovchi aholining festivallar va turizmga bo'lgan munosabatini o'rganish uchun so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnoma savollari ijtimoiy hayotga, madaniy qadriyatlarning saqlanishiga va turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siriga qaratildi. So'rovnomaga jami 300 respondent jalb qilindi.

Tadqiqotda turizm va madaniyat sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar, festival tashkilotchilari va mahalliy aholining fikrlarini chuqur o'rganish uchun yarim strukturalangan intervyular o'tkazildi. Bu usul orqali mavzu bo'yicha chuqur va aniq ma'lumotlar to'plandi. O'zbekistonning Samarqand, Buxoro va Toshkent kabi yirik shaharlarida o'tkazilgan asosiy festivallarni kuzatish va tahlil qilish orqali tadqiqotning amaliy qismi mustahkamlandi. Bu usul festivallar va turizmning ijtimoiy hayotdagi ta'sirini bevosita kuzatishga imkon berdi. So'rovnoma natijalari statistik usullar yordamida tahlil qilindi, jumladan, tavsifiy statistikalar, korrelyatsion tahlillar va grafiklar ishlatildi. Intervyu ma'lumotlari esa mazmuniy tahlil orqali tahlil qilinib, mavzuga oid asosiy mavzular va tendensiyalar aniqlanib chiqildi. Ushbu tadqiqot O'zbekistonning faqat bir necha yirik shaharlarida o'tkazilgan festivallar va turizmga bag'ishlangan bo'lib, barcha hududlarni qamrab olmaydi. Shuningdek, respondentlar soni cheklanganligi tufayli natijalar umumlashtirilganda ehtiyotkorlik talab etiladi.

1-Jadval. O'zbekistondagi festivallar va turizmning ijtimoiy hayotga ta'sirining tahliliy jadvali

Festivallar	Turizm	O'zaro bog'liqlik	Ijtimoiy hayotga ta'siri
An'analar, urf-odatlar namoyishi, xalq san'ati	Madaniy meros joylariga tashrif	Festivallar orqali madaniyat targ'ib qilinadi	Madaniy o'zlikni mustahkamlash
Millatlararo hamjihatlik, muloqot	Turistlar va mahalliy aholi o'zaro aloqasi	Festivallar sayyohlarni jalb qiladi	Jamiyatda birdamlik va hamkorlikni oshirish
Festival tashkiloti, savdo	Turizm daromadi, yangi	Festivallar turizmni rag'batlantiradi	Mahalliy iqtisodiy faollik va farovonlik

Festivallar	Turizm	O‘zaro bog‘liqlik	Ijtimoiy hayotga ta’siri
va xizmatlar	ish o‘rinlari		
Madaniyat markazi sifatida festival imiji	Sayyohlik maskanlari sifatida tanilish	Festival va turizm birgalikda brend yaratadi	O‘zbekistonning xalqaro maydondagi obro‘cini oshirish
Yoshlar va madaniyat faoliyatiga jalb qilish	Mahalliy infratuzilma rivoji	Festival va turizm ijtimoiy sohalarni rivojlantiradi	Ijtimoiy hayotda yangiliklar va faoliyatni kengaytirish

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqot natijalari O‘zbekistonda festivallar va turizmning ijtimoiy hayotni shakllantirishda muhim rol o‘ynashini yaqqol ko‘rsatdi. So‘rovnoma va intervyu ma’lumotlariga asoslanib, festivallar nafaqat madaniy merosni saqlash va targ‘ib qilish vositasi sifatida, balki jamiyatdagi millatlararo muloqot va hamjihatlikni mustahkamlovchi muhim omil ekanligi aniqlandi. Bu natija Islomov (2018) va Rahmonov hamda Isroilov (2021) tadqiqotlari bilan hamohanglikda bo‘lib, festivallar madaniy qadriyatlarni yangi avlodga yetkazish va ijtimoiy birdamlikni ta’minlashda samarali ekanini tasdiqlaydi.

Shuningdek, turizmning ijtimoiy va iqtisodiy ta’siri keng qamrovda o‘rganildi. Karimova (2020) ta’kidlaganidek, turizm nafaqat mahalliy iqtisodiyotga hissa qo‘shadi, balki aholi orasida madaniy o‘zaro tushunishni oshirish, turizm sohasida yangi ish o‘rinlarini yaratish va yashash darajasini yaxshilash imkonini beradi. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, festivallar sayyohlarni jalb qilishda muhim vosita bo‘lib, bu turizm rivojiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda festivallar va turizm o‘zaro bog‘liq jarayon sifatida ijtimoiy hayotning turli sohalarni, jumladan, madaniyat, iqtisodiyot, va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda o‘zaro muvofiqlikda ishlamoqda. Bu esa mamlakatning ijtimoiy rivojlanishida yangi imkoniyatlar yaratadi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlangan ayrim cheklovlar ham mavjud. Jumladan, so‘rovnoma faqat bir necha yirik shahar aholisi orasida o‘tkazilgani va respondentlar sonining nisbatan kamligi natijalarning umumlashtirilishida ehtiyotkorlikni talab qiladi. Bundan tashqari, barcha hududlarning festivallar va turizm rivojlanish darajasi turlicha bo‘lgani sababli, keyingi tadqiqotlarda hududiy farqlar yanada batafsil o‘rganilishi lozim. Umuman olganda, ushbu tadqiqot O‘zbekistonda festivallar va turizmning ijtimoiy hayotni shakllantirishdagi o‘rnini chuqurroq anglashga imkon berdi hamda mamlakatning madaniy va ijtimoiy rivojlanish strategiyalarini shakllantirishda foydali ma’lumotlar taqdim etdi.

Xulosa. O'zbekistonning madaniy boyliklari va tarixiy merosi dunyo miqyosida tobora kengroq e'tirof etilmoqda. Ushbu boyliklarni asrash va targ'ib qilishda festivallar va turizm muhim omil sifatida ajralib turadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, festivallar nafaqat xalq madaniyatini saqlab qolish, balki millatlararo hamjihatlikni mustahkamlash va ijtimoiy integratsiyani rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Turizm esa ushbu jarayonlarni iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlab, mahalliy aholi hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Festivallar va turizm o'rtasidagi uzviy bog'liqlik O'zbekistonning ijtimoiy hayotini yangi darajaga ko'tarishda muhim vosita bo'lib, mamlakatning global maydondagi obro'sini oshirishga yordam beradi. Shu bois, kelajakda ushbu sohalarga e'tibor va sarmoyalar oshirilishi mamlakatning madaniy, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Islomov, A. (2018). *O'zbekiston festivallari va madaniy merosni saqlash*. Toshkent: Madaniyat nashriyoti.
2. Karimova, N. (2020). O'zbekiston turizmining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. *Turizm va iqtisodiyot*, 5(2), 34-42.
3. Rahmonov, T., & Isroilov, M. (2021). O'zbekistonda turizm va madaniy tadbirlarning o'zaro ta'siri. *Madaniyat va jamiyat*, 12(3), 56-67.
4. Smith, J., & Novikov, P. (2019). Festival tourism and social cohesion: Global perspectives. *Journal of Cultural Tourism*, 11(1), 22-38.
5. Abdurahmonov, O. (2017). *Madaniyat va turizm: o'zaro ta'sir va rivojlanish imkoniyatlari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti.
6. Toshpulatov, S. (2019). *Markaziy Osiyo turizmi va uning rivojlanish istiqbollari*. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.